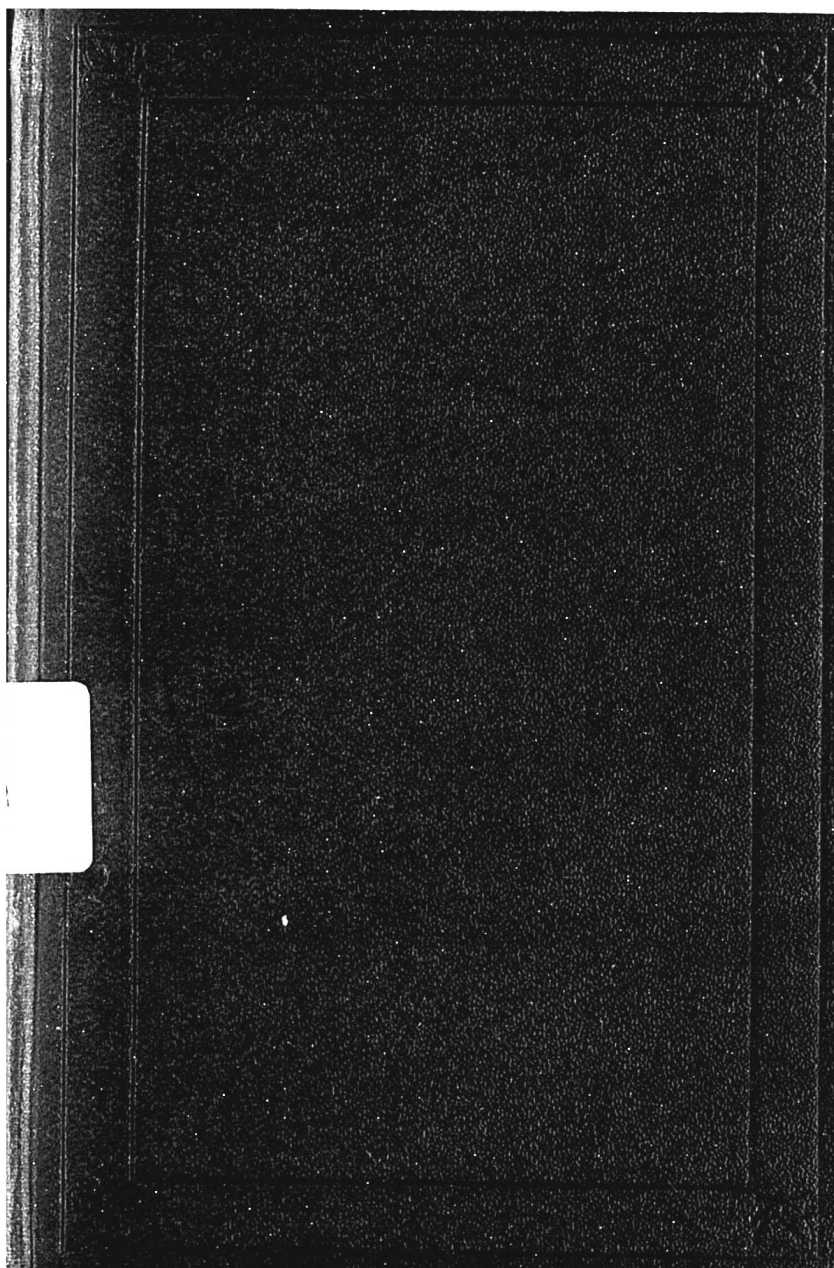
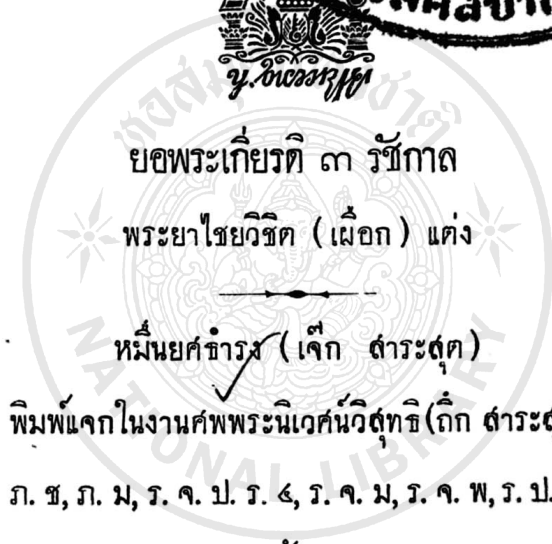

นายร้อยเอก. พระนิเวศน์วิสุทธี
(ถึก. ตำรวจ)

พระยาไชยวิชิต (เผือก) แต่ง

หมื่นยศธารง (เจ๊ก ตำระสุดท้าย)

พิมพ์แจกในงานศพพระนิเวศน์วิสุทธิ (ถึก ตำระตู่)

ဂ. ၅, ဂ. ၆, ဂ. ၇, ဂ. ၈, ဂ. ၉, ဂ. ၁၀, ဂ. ၁၁, ဂ. ၁၂, ဂ. ၁၃, ဂ. ၁၄, ဂ. ၁၅, ဂ. ၁၆, ဂ. ၁၇, ဂ. ၁၈, ဂ. ၁၉, ဂ. ၂၀, ဂ. ၂၁, ဂ. ၂၂, ဂ. ၂၃, ဂ. ၂၄, ဂ. ၂၅, ဂ. ၂၆, ဂ. ၂၇, ဂ. ၂၈, ဂ. ၂၉, ဂ. ၃၀, ဂ. ၃၁, ဂ. ၃၂, ဂ. ၃၃, ဂ. ၃၄, ဂ. ၃၅, ဂ. ၃၆, ဂ. ၃၇, ဂ. ၃၈, ဂ. ၃၉, ဂ. ၄၀, ဂ. ၄၁, ဂ. ၄၂, ဂ. ၄၃, ဂ. ၄၄, ဂ. ၄၅, ဂ. ၄၆, ဂ. ၄၇, ဂ. ၄၈, ဂ. ၄၉, ဂ. ၅၀, ဂ. ၅၁, ဂ. ၅၂, ဂ. ၅၃, ဂ. ၅၄, ဂ. ၅၅, ဂ. ၅၆, ဂ. ၅၇, ဂ. ၅၈, ဂ. ၅၉, ဂ. ၆၀, ဂ. ၆၁, ဂ. ၆၂, ဂ. ၆၃, ဂ. ၆၄, ဂ. ၆၅, ဂ. ၆၆, ဂ. ၆၇, ဂ. ၆၈, ဂ. ၆၉, ဂ. ၇၀, ဂ. ၇၁, ဂ. ၇၂, ဂ. ၇၃, ဂ. ၇၄, ဂ. ၇၅, ဂ. ၇၆, ဂ. ၇၇, ဂ. ၇၈, ဂ. ၇၉, ဂ. ၈၀, ဂ. ၈၁, ဂ. ၈၂, ဂ. ၈၃, ဂ. ၈၄, ဂ. ၈၅, ဂ. ၈၆, ဂ. ၈၇, ဂ. ၈၈, ဂ. ၈၉, ဂ. ၉၀, ဂ. ၉၁, ဂ. ၉၂, ဂ. ၉၃, ဂ. ၉၄, ဂ. ၉၅, ဂ. ၉၆, ဂ. ၉၇, ဂ. ၉၈, ဂ. ၉၉, ဂ. ၁၀၀

ដូច្នេះ

ปีมโรงฉศก พ.ศ. ๒๔๕๗

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ณสะพานยศเส

เลขที่ ๑๙.

เลขที่ ก. ๒๔

เลขที่ ๒๒๒

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005350333

คำนำ

หนังสือขอพระเกียรติ ๓ รัชกาล เรื่อง
พระยาไชยวิชิต ๑ (เผือก) แต่งเมื่อในรัชกาลที่ ๓
แต่งเป็นโคลง ๔ ตอน ๑ เป็นกลอนสุภาพตอน ๑
พระยาไชยวิชิต ๑ (เผือก) เป็นกวีเมื่อในรัชกาล
ที่ ๒ ตามคำที่อ้างในหนังสือเรื่องนี้ ดูเหมือนจะ
ถือว่าตน เป็นศิษย์ ในพระบาท สมเด็จพระพุทธเลิศ
หล้านภาลัย แต่พิจารณาให้ดูตามที่สุนทรภู่กล่าว
ก็น่าจะอ้างได้อยู่ ด้วยเมื่อในรัชกาลที่ ๒ เป็นจมน
ไวยวรนาถหัวหมื่นมหาดเล็ก ในรัชกาลที่ ๓ ได้
เลื่อนที่ เป็นพระยาวิเศษรับดี จางวางมหาดเล็ก
แล้วเป็นพระยาไชยวิชิต สิริธิดาครา มหาประเทศ
ราช ชาติเสนาบดี ผู้รักษากรุงเก่า อยู่ในตำแหน่ง

(๒)

นั้น จนถึงอนิจกรรมในรัชกาลที่ ๓ เป็นผู้ปฏิบัติ
ถึงพระรัตนตรัยพระเมรุที่กรุงเก่าด้วย

สุนทรภู่กล่าวถึงพระยาไชยวิชิต ๑ (เผือก)
ในนิราศภูเขาทอง ๒ แห่ง ๆ ๓ เมื่อผ่านหน้า
ค่านักแพ ว่า

“ถึงน้ำแพแต่เห็นเรือท่ง คิดถึงครั้งก่อน
มาน้ำคาไทด เคยหมอบรับกับพระจมื่นไวย
แถวตงในพระที่นั่งบัลลังก์ทอง เคยทรงแต่ง
แปดงบทพจนาคถ์ เคยรับราชโองการอ่าน
นถอง จนกรฐินต้นแม่น้ำในดำคตอง มิได้ของ
เคื่องขัตติยา เคยหมอบโกยได้กลิ่นตุคนธ์
คระหตบ ดอของอบรศันสนาตำ ดิน
แผ่นดินดินกลิ่นตุคนธา วาสนาเราก็ดิน
เหมือนกลิ่นตุคนธ์”

(๓)

อีกแห่ง ๓ เมื่อไปถึงกรุงเก่า ว่า

“พอรอน ๆ ช้อนแสงพระสุริยน ถึงตำบล
กรุงเก่ายิ่งเศร้าใจ มาทางทำนน้ำจวนจวน
ผู้รู้ คิดถึงครังก่อนมาน้ำตาไหล จะแหวะ
หาถ้ำท่านเหมือนเมื่อเป็นโอรส ก็จะได้รับ
นิมนต์ ขนบนจวน แต่ยามยากหากว่าถ้ำ
ท่านแปลก ออกมีแตกเดี่ยวฤเราเขาจะสวด
เหมือนเชษฐาใจไม่สูงไม่ต่ำสมควร จะต้อง
มีวนหน้ากตัญญูประมาณ”

เข้าใจว่าพระยาไชยวิชิต (เผือก) จะได้แต่ง
หนังสือหลายเรื่อง แต่ทราบไม่ได้ว่าเรื่องใดเป็น
ของพระยาไชยวิชิต แต่งบ้าง แต่เรื่องที่ได้อ่าน
ว่าเป็นของพระยาไชยวิชิตแต่งแน่นอนก็มี เช่น
กตอนแดโคตงที่พิมพ์ในเล่มนี้ แต่งเมื่อขึ้นไป
เป็นพระยาไชยวิชิตแล้ว ขึ้นไปแต่เห็นกรุงเก่า
ร้างรกรทศโทรมเกิดสังเวชใจ จึงแต่งพรรณนา

(๔)

ถึงกรุงเก่า แล้วสรรเสริญพระเกียรติยศพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในกรุงรัตนโกสินทร์ทั้ง ๓
รัชกาล ที่ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็น
ราชธานีใหม่ หนังสือที่พระยาไชยวิชิตแต่ง ถ้า
ว่าโดยกระบวนกลอนไม่ถึงอย่างเอก แต่กระบวน
ความว่าดี เหมือนหนังสืออื่น อ่านแล้วอาจจะ
จับใจผู้อ่านได้ จึงเห็นควรจะยกย่องว่าเป็นกวี
นิพนธ์อย่างดี ซึ่งควรพิมพ์ให้แพร่หลายได้
บัดนี้รอนหม่อมแพร์ หม่อมยศขำรง (เจ๊ก ตำระ
สุด) กรมพระอิศวราธิราช จะประสงค์พด้นของคุณ
พระนิเวศน์วิสุทธิ (ถึก ตำระสุด) ผู้สูง ปราธนา
จะพิมพ์หนังสือแจกในงานศพ มาแจ้งความต่อ
กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณ แลขอให้กรรมการ
ช่วยเลือกเรื่องหนังสือให้ ข้าพเจ้าจึงเลือก
หนังสือกลอนของพระยาไชยวิชิต (เผือก) ให้พิมพ์
ด้วยเห็นว่าเป็นหนังสือดี ดังกล่าวมาแล้ว

(๕)

ส่วนประวัติของพระนิเวศน์วิสุทธิ (ถึก ตำรา
สุดท้าย) นั้น ข้าพเจ้าได้รู้จักคุ้นเคยกับพระนิเวศน์
วิสุทธิ มาตั้งแต่ยังเป็นกับคนถึก แต่ได้เคย
ร่วมราชการกันอยู่น้อย ๑ เมื่อพระนิเวศน์ ๖ ไป
รับราชการอยู่ในมณฑลอุดร แต่ข้าพเจ้าไม่ทราบ
ประวัติของพระนิเวศน์ ๖ ด้วยตนเองถึงจนถึงจะรับ
ทราบในเรื่องแต่งประวัติได้ แต่พระนิเวศน์วิสุทธิได้
เรียบเรียงประวัติของตนไว้ ได้ดำนามา ข้าพเจ้า
จึงเก็บเนื้อความตามประวัติของพระนิเวศน์ ๖ แสดง
ไว้ต่อไปนี้ แต่ความข้อสำคัญในประวัติของ
พระนิเวศน์ ๖ คือข้อที่ได้เคยรับราชการที่ศึกกราก
กล่าวถึงได้รับพหุวิชา ความชอบ ตัวข้าพเจ้า
และผู้อื่น ๆ ที่ได้รับราชการอยู่คราวนั้นย่อมทราบ
อยู่ด้วยกัน แลยกย่องพระนิเวศน์ ๖ ว่าเป็นผู้
หนึ่งซึ่งได้เคยเอาชีวิตของตนเข้าฝ่าฝืนอาวุธข้าศึก
สนองพระเดชพระคุณ เพื่อประโยชน์ของราชการ

(๖)

บ้านเมือง ความซ้ออื่นนอกจากนี้ ที่ไม่ทราบ
ก็ไม่เป็นข้อสำคัญอันใด แต่ต้งไ้ไปเ่นการเคารพ
ค่อผู้มรณะภาพ.

ประวัติ

พระนิเวศน์วิสุทธิ (ถึก ตำระสุด) เกิดใน
รัชกาลที่ ๔ เมื่อวันจันทร์ เดือน ๗ ขึ้น ๑๐ ค่ำ
ปีกุนทรศก จุติศักราช ๒๓๓๓ พ.ศ. ๒๓๘๔
เป็นบุตรพระสถลรัฐยาธิบดี (เอี่ยม ตำระสุด)
บิดาได้นำถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ขำ หลวงเดิมใน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ
ปีกุนทรศก พ.ศ. ๒๔๐๖ ครั้นเสด็จผ่านพิภพ
จึงมารับราชการเป็นมหาดเล็กอยู่ในเวรสิทธิ.

เมื่อมีมเด็จพระเอกศก พ.ศ. ๒๔๓๒ แรกโปรด
ให้จัดมหาดเล็กพิเศษฝึกหัดเป็นทหารมหาดเล็ก ๒๔
คน พระนิเวศน์ฯ ได้ข้อยในผู้ที่เป็นทหารนั้นคน ๑

(๗)

ครั้นตั้งเป็นกรมทหารมหาดเล็ก เมื่อมีมเมี้ยโทศก
พ. ศ. ๒๔๑๓ พระนิเวศน์ ฯ ได้รับราชการอยู่ใน
กองร้อยที่ ๑ ต่อมาถึงปีระกาเบญจศก พ.ศ. ๒๔๑๖
ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นขุนสัตว์ติดพัดการ
รับราชการเป็นนายร้อยโท กรมทหารด้อมวัง
แถวเดือนเป็นนายร้อยเอก ย้ายไปรับราชการ
กรมทหารราบที่ ๔ ครั้นเมื่อตั้งทหารม้า นำ ได้
เป็นผู้บังคับการทหารม้า.

ถึงปีชวดสัมฤทธิ์ศก พ. ศ. ๒๔๓๑ ได้รับ
พระราชทานสัญญาบัตรเป็นขุนนิพัทธราชกิจ มา
มีตำแหน่งรับราชการในกระทรวงวังอยู่ปี ๑ ครั้น
ปีฉลูเอกศก พ. ศ. ๒๔๓๒ ได้เลื่อนที่เป็นพระนิเวศน์
วิสุทธิ จางวางกรมเกณฑ์ขาดในกรมวังนอก.

ในปีฉลูเอกศกนั้น ถึงเดือนมกราคม พระ
นิเวศน์วิสุทธิ ได้รับหน้าที่คุมทหารด้อมวังด้อมทบ
ไพร่พลหัวเมือง ขึ้นไปตั้งรักษาการอยู่ที่เมือง

(๘)

เชียงใหม่ ต่อแดนเมืองต่งเกียข้างฝ่ายเหนือ อยู่
ที่นั่นจน พ. ศ. ๒๔๓๔ กรมการเมืองพวนคน ๑
เป็นตำแหน่งบางเบี่ยน คบคิดกับพวกฮ่อต่งซัดแซง
ขึ้นที่ทุ่งเชียงคำ พระนิเวศน์วิสุทธิรับคำสั่งให้
จับบางเบี่ยน จึงคุมกำลังขึ้นไปถึงค่ายบางเบี่ยน
ที่ทุ่งเชียงคำ เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ปีเถาะ
ศักราช พ. ศ. ๒๔๓๔ เวลาย่ำรุ่งถึงค่ายบางเบี่ยน ๆ
ต่อสู้ได้รับกันถึงตลบอน เวลาย่ำ ๒ โมงเศษ
พระนิเวศน์วิสุทธิจึงเข้าค่ายได้ จับได้ตัวบางเบี่ยน
ซึ่งถูกอาวุธ แต่เก็บเครื่องศาสตราวุธส่งลงมา
ถวาย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์
ศิลปาคม ซึ่งเป็นแม่ทัพใหญ่ตั้งอยู่ณเมือง
หนองคาย พระนิเวศน์วิสุทธิรักษาราชการอยู่
เมืองเชียงใหม่ จนวันที่ ๕ ตุลาคม ปีเมษ
เบญจศก พ. ศ. ๒๔๓๖ ได้รับคำสั่งให้กลับมา
รับราชการอยู่เมืองหนองคายอีก ๒ ปี รวมเวลา

(๘)

ที่ไปรับราชการหัวเมืองคราวนั้น ๖ ปี จึงได้กลับ
มารับราชการกรุงเทพ ฯ ตามเดิม เมื่อปีมะ
ดืปศัศก พ.ศ. ๒๔๓๘ มีอาการป่วยเจ็บทุพพลภาพ
จะรับราชการทหารต่อไปไม่ได้ พระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้า ฯ ให้มารับราชการช่วยอยู่ในหน้าที่มหาด
เล็กเวรศักดิ์ จนเดือนมิถุนายน ปีจอโทศก
พ.ศ. ๒๔๕๓ พระนิเวศน์วิสุทธิ มีอาการป่วย
มากขึ้นด้วยเป็นวัณโรคภายใน จึงต้องออก
จากหน้าที่ราชการทั้งปวง.

พระนิเวศน์วิสุทธิ ได้รับพระราชทานบำเหน็จ
ความชอบทั้งในฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน แต่ที่เปน
ส่วนในพระองค์ ได้รับพระราชทานเครื่องราช
อิสริยาภรณ์ ฐานนาภรณ์ช้างเผือกชั้นที่ ๔ &
ภัฏราภรณ์มงกุฎสยามชั้นที่ ๔ รัตนภรณ์ใน
รัชกาลที่ ๕ ชั้นที่ ๔ เหรียญปราบฮ่อ เหรียญ

(๓๐)

จักรพรรดิมาตา เหยียนจกัรมาตา เหยียนราช
รุจิของรัชกาลที่ ๕ แด่เหยียนพระราชพิธีต่าง ๆ
ตามซึ่งข้าราชการได้รับพระราชทาน.

อาการป่วยพระนิเวศน์วิสุทธิมากขึ้นโดยลำดับ
ถึงแก่กรรมเมื่อวันอังคาร ที่ ๓๔ กันยายน ปีเถาะ
ฉัปปศก พ. ศ. ๒๔๕๘ อายุได้ ๖๕ ปี

กรรมการหอพระสมุดฯ ขออนุโมทนาทุกศุภบุญ
ราช ซึ่งญาติมิตรของพระนิเวศน์วิสุทธิ มีหมื่น
ยศข้าราชการ ได้ช่วยกันจัดการปลงศพพระ
นิเวศน์วิสุทธิ ให้สำเร็จธุระของผู้มรณภาพอันเหลือ
อยู่แต่อย่างเดียว แด่จำต้องหาใคร่ผู้อื่นทำให้
โดยมิได้หวังประโยชน์ตอบแทนอย่างหนึ่ง อย่างใด

อุ้งหวาฟภพ.

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๓๐ เมษายน พ. ศ. ๒๔๕๘

โคลงแลกลอนยอพระเกียรติ ๓ รัชกาล

พระยาไชยวิชิต (เผือก) แต่ง

๑ บังคมบรมบาทไท่ ทงตาม
สืบพระวงศ์ทรงนาม ยอดฟ้า
เสวยราชสมบัติตาม ตำดบ
ตามแผ่นดินเจ้าห้า เดศถำรุงกระษัตริ
๑ ถรวมชีพข้าบาทผู้ ภักดี
ทูลถอบบพศวี ใต้เกล้า
ขอแต่คงพระเดชศรี ศักรราช
ยกพระยศจอมเจ้า ทวปีไวยมบุญ ๖

๑ บัญองค์อิศรวรราชเดียง	โตกา
คือคูปรรพเทพา	ผ่านเกล้า
อกราษฎรประชา	ชมชื่น
เย็นทั่วศกเดินเฝ้า	ภพพนมฤตเกษม ฯ
๑ สุริยาพิโยคร้าง	รถทรง
ฤทธิศรพรหมลง	สู่หัตถ์
พระกฤษณพิศณุพงษ์	ภูวนารถ พระฤ
เสด็จจากลีลาศนพ	ผ่านพินชมพู ฯ
๑ พระแก้วพระก่อเกล้า	ชาติ
กอบพิภพฤตศรี	เศกหัตถ์
เปนเนติมมิงโมฬี	หัตถ์โตกย์
สืบทิศไท่ถ้วนหน้า	นอบน้อมถวายกร ฯ
๑ พระเศษตุจรมฟ้า	เย็นดิน
คือรศอำมฤตย์วิน	เวียงเกล้า
กระษัตริทั่วธรณินทร	ในทวี่ป นินา
เจ้าพระเศษปกเฝ้า	อยู่เพียงโพธิ์ทอง ฯ

- ๑ พระมถายความไศกสัน ขาดเชญ
คัมภักคเยน ทัวหถ้า
ไทรเตรียกพิภพเปน ผาศุก
แผ้วแผ่นภูวอกฟ้า สว่างร้อนใจเมือง ฯ
- ๑ พระเสด็จมากดีฟ้า ดินขยาย
แผ้วแผ่นดีมาผาย กวากว้าง
ไพบูลย์ทวทุกพาย ไฟโรจ
เพื่อพระบารมส์ร้าง สืบให้ภูตเกษม ฯ
- ๑ พระญาณต้องโตกยเพียง พันแสง ส่องแสง
พระแจ่มคือจันทร์แจ่ง จรัสหถ้า
พระตรัสฟ้างพระแสงดง โดยสำสัน
จุงจิตรนิกรดีฟ้า ชื่นชมสมถรรพ์ ฯ
- ๑ พระไทยพระเที่ยงแท้ ศรัทธา
ในพระรัตนไตรยา ยิ่งถ้ว
หวังเดรัจแก่ปรมา สมนโพธิ
เปนพระธรรมเพชญ์แผ้ว โดกยให้เห็นผล ฯ

- ๑ ทรงคีตบริสุทธิด้วย จักุพรหม วิหารแป
ทรงพระขันตยาภรณ์ เด็ดแก้ว
ทรงธรรม์เอกพระสยาม ภวนารถ
ทรงพระการุญเหนือ หนึ่งเพิงกรรณา ฯ
- ๑ พระยศพระยอดฟ้า สุ่มะทอง เทียมแป
พระเกียรติกรุงกระษัตริย์ของ ยอบเกล้า
พระคุณพระมาครอง ภาพแผ่น นินา
ทุกทิศไทเทพเท้า ทัวฟ้าสวรรค์ ๑
- ๑ พระมากอบก่อดำ หลากสวรรค์
มาผ่านภูมาผ้น แผ่นพื้น
มาเป็นปิ่นภพจรร โถงโลกย์
มาแจ่มใจเมืองวัน อยู่เพิงพังชม ฯ
- ๑ เต็มของค้ออำเรศเจ้า จอมสวรรค์
พรหมพิศณุรังสรรค์ เศรษฐีร้าง
กรุงศรีอยุธยาขวัญ ตาโลกย์ เด็ดแป
งามมิ่งเมืองมั่นผ้าง แผ่นพื้นภูมิเดิม ฯ

- ๑ ปราสาทสูงตั้งฟ้า เจียนจันทร์ แจ่มแฮ
 พระที่นั่งสุทธาสวรรย์ รุ่งเวิ
 จักรพรรดิพิฆเนศวรค์ ทรงต่าง
 ดิเรกพาจอมเจ้า แจ่มฟ้าดินดู ฯ
- ๑ ขยททยาพิภูกว้าง กรวมสมุทร
 เพ็ญภพเมืองพรหมสมุทร ดุ้ต่าง
 แสงโกฏิกุรุงมนุษย์ นัยยาก ถ้วนแฮ
 บุญบพิตรเจ้าสร้าง เค็กรณคองเกษม ฯ
- ๑ บารมีปานเมศ์แมน นฤมิตร
 ทุกเทศเกรงทุกทิศ ทานสร้าง
 พระเดชประดุจปติค เดือนเต็ม ไค้แฮ
 กรุงเก่าสุญเค็กรมต่าง ถ่มแก้วลอยคิน ฯ
- ๑ พระศรีรัตนรูปแก้ว มรกฏ
 กอบพระเกียรติไกรยศ ยอดไท้
 เต็มองค์พระศุคค คงเด่น
 ปองโปรดภูวนารถให้ สืบสร้างโพธิญาณ ฯ

๑ พระแสงขรรค์เพชรไท	ท่านทรง
พ่างพระพิศนพงษ์	ผ่านฟ้า
พระเตี้ยจ้ำแดงดง	โถมโถมยี้ น้แ
ปราบอรินร่อนซ้ำ	ข่มมด้างตาญเข้ญฯ
๑ ตั้งขัณฑ์นิพนธ์เพียง	นารายณ์ ทรงแ
เมืองเทศมาทุดถวาย	บีนเกตุ
คุจแต่งพระเดชขจาย	ขจรโถมยี้
ว่าจากกษิรดินรุเต้า	แต่ฟ้าครองดิน ๗
๑ ข้างเผือกพงษ์ชาติเข้	ฉัททันต์
แต่เดห์เฮราววรรณ	ผ่องแผ้ว
เฉลิมพระนครขวัญ	เมืองมิ่ง
งามประเสริฐเลิศแต่	ท้าวห้าภานุ ๗
๑ คชรัตน์อัฐิศทั้ง	สืบตฤต
ศรีสวัสดิ์ไพมณย์ภท	ผ่องแผ้ว
เฉลิมมิ่งมไหสุรย์	สุรราช
คัวค่อคัวแก้ว	คำฟามาเมือง ๗

๑	ชำนาญเนกขำ	ตำรวจ
	พรหมอัครอักษิพงษ์	เพร็คพร้อม
	มาเปเนเอกอักษิองค์	อัคร
	โรงระวางในถ้ำ	รอบรั้วราชวัง ๗
๑	ถิ่นพเทียมเทียบม้า	ทินกร
	เปเนเอกอักษิอัคร	เจ็ดต้น
	ตุรเทศจุไกรสร	สี่หราช
	งามตะควม้าน	คัมมาเมืองสุวรรณ ๗
๑	ราชวรจรเวธเวียง	วัง
	บุษบกพิมานมณ	โตกคง
	เทียมรถพระศั	ดอยโตกยี่ ดงแอ
	คือพระสุริยเสด็จยัง	อยู่เหยมมภูวดต ๗
๑	นาวาวิจิตรเหตยม	ตำรวจ
	นฤภาพพรรณบรรจง	กิ่งแก้ว
	มัตถังกท่งหงษ์	เหมราช
	ม่านปักทองพรรณแพรว	เพร็คพร้อมพรายตา

๑ เรือโชนที่นั่งเจ้า	จอมกระษัตริ
ช่อสุดด้ายดาตัด	ป่าไผ่
หนึ่งประจำท้าวปัด	ตำมาด
ยาวดุดอดโชนไข	กว่าเส้นเคียว ๗
๑ เรือศรีประกอบถ้วน	ถายทอง
ที่นั่งบัลลังก์ถอย	เดิศา
จักรพรรดิภิรมย์ถอย	เนติมช่อ
ถอยถอยฟ่องฟุ้ง	คดของคด้ายพายม
๑ ตระการวงวัดแพรว	พรรณราย
เรือนรัตนรังษีฉาย	โชติชัย
พื้นแผ่นแว่นทองทราย	โรยริน
พวงระย้าแก้วชัย	ยาบขันธ์ตรทอง ๗
๑ มณฑปประดับแก้ว	กอบโลดม
สูงยอดสูงสุดโพยม	เยี่ยมฟ้า
โอภาสพิศเพียงโคม	แขวนเมฆ
ไทรโตกยั่งเตี้ยหัวดำ	แห่ถ่วงถ่วงถ่วงถ่วง ๗

๑ ไพหารพุทธภาคย์แก้ว	มรกต
ตาพิมานโสฬศ	พรางแพรว
ในตากระบวยจร	เรณูป
ผนังนอกทองถมแก้ว	กำฟ้าดินดู ๆ
๑ อารามงามเงื่อนธำรง	รายเรียง
วัดพระเชตุพนเพียง	หยาดหัตถ์
พิหารทิศแถวเบี่ยง	บรรเจิด
ระยยอดเจดีย์จำ	แจ่มด้วยหอไตร ๆ
๑ โสภาอาวาสธำรง	สดงาม
วัดอรุณราชธาราม	รุ่งฟ้า
วัดราชบูรณนาม	สระเกษ
วัดระฆังวัดหน้า	ปฐาคูทงวัดทอง ๆ
๑ กุฎีต้ออาดอัน	อาคารม
สงฆ์สมณธรรม	ชั้นหน้า
แปลสถานที่อิฐารมณ	ภูตคุช ไซ้แฮ
คือจะงูใจหัตถ์	โตกย์ให้วานชม ๆ

๑ พระธรรคทุกสิ่งสร้าง มตมี้ มากนา
 เอกตะอันแต่ดงปี บัวยอ้าง
 เปนประดิษฐประทับศรี อยุทธยศ ยิ่งแะ
 อยุทธยายาวยศกว้าง กว่าฟ้าดินแถดง ฯ
 ๑ พระเกียรติพระกฤษณเกตุ้า กรุงทวาร วดีแะ
 คือคู่สุริยจันทร์รา ต้องสิ้น
 จักกต่างพระยศปรา กฏโทษ ถึงแะ
 วัวยปากพดพนดิน เต้าแถ้วฤาวย ฯ
 ๑ พิศดารพระเดชพน พังแต่ยง
 ฤาฐรรพสิ่งแถดง ถัดวัน
 กตกตอนกต่างแถดง ส้มเชป ไซ้้นา
 ยิงยงยศไท่ถ้วน เดิศพนเยียรยอ ฯ
 ๑ ไว้ปนราวเรืองรัฐ วัาพรรณ
 เต้มอมิ่งมณฑาสวรรค์ รินร่า
 กตกระแจะเจิมจันทร์ จรุงกติน
 หอมพิไทยโตมเต้า เดิศแถ้วควรรคม ฯ

๑ ไข่เชิงจักเขียด ^๕	รำพรรณ
คิดพระคุณคั่นวัน	หวานไหว
ไม่มีตั้งต้นของอัน	ใดอื่น แดนา
ยังพระยศไทไว้	ชั่วฟ้าดินพัง ฯ
๑ พระไครพระเกียรติก ^๕ เพียง	พระกฤษณ์
ปางแต่ตั้งแสดคงศึบปัด ^๕ ทิ	แก้วนแกตัว
ผดามเฝ้าไพร่ฤทธิ์	รอนราพ
รอนเรียบเทียบคัก ^๕ แก้ว	แผ่นพนมพ ^๕ ฯ
๑ รามาราชเรือง ^๕	รณรงค์ เท้าใด
มล้างเหต้อสุรพงษ์	มอดม้วย
ต้มเต้จือศักรม	กฏโตก ^๕ นแฮ
ปราบอริรบด้วย	เดชดำตัญแสง ฯ
๑ พทหาญหักคัก ^๕ ได้	โดยหุ้ง
เข้าที่ไหนหักพัง	ทันน
ทรหดอดทนหนั	เหนียวแน่น
คนหนึ่งนับหมื่นหมื่น ^๕	ไม่ท้อถอยหน ^๕ ฯ

๑ พด ^๕ บ ^๕ น ^๕ พ ^๕ น ^๕ ย ^๕ ง ^๕ ห ^๕ ม ^๕ น ^๕	หมดคำ
พด ^๕ ต ^๕ า ^๕ บ ^๕ ป ^๕ ด ^๕ า ^๕ บ ^๕ เป ^๕ ด ^๕ ิ ^๕ ย ^๕ ร ^๕ า	ฟาดพ้อน
พด ^๕ ห ^๕ อ ^๕ ก ^๕ เ ^๕ ี ^๕ ย ^๕ ม ^๕ ก ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ ำ	แทงทิม แทงแฮ
พด ^๕ ไ ^๕ ด ^๕ เ ^๕ เ ^๕ น ^๕ เ ^๕ ำ ^๕ ค ^๕ อ ^๕ น ^๕	คัตเกด้ากตางต๋นาม
๑ พด ^๕ ง ^๕ ำ ^๕ ว ^๕ ย ^๕ า ^๕ ย ^๕ ำ ^๕ เ ^๕ ี ^๕ ย ^๕ อ ^๕ ง ^๕	พันพอน
ค ^๕ ว ^๕ ชา ^๕ ด ^๕ ป ^๕ า ^๕ ด ^๕ ป ^๕ า ^๕ น ^๕ บ ^๕ อ ^๕ น ^๕	บักวั้น
พด ^๕ ร ^๕ น ^๕ ค ^๕ ุ ^๕ ค ^๕ ม ^๕ ค ^๕ ร ^๕	เดียบอก
บ ^๕ ี ^๕ น ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ ญ ^๕ ย ^๕ ี ^๕ ง ^๕ ค ^๕ อ ^๕ ค ^๕ ำ ^๕ น ^๕	ค่อตงแดกกระจาย
๑ ช ^๕ ำ ^๕ ง ^๕ เ ^๕ น ^๕ เ ^๕ ย ^๕ ค ^๕ ี ^๕ ก ^๕ ด ^๕ ู ^๕	บั้นหัดัก
เ ^๕ ย ^๕ ด ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ ำ ^๕ ร ^๕ ำ ^๕ ง ^๕ ห ^๕ ัก	ค้ายซัน
ศ ^๕ ร ^๕ ภ ^๕ า ^๕ พ ^๕ ร ^๕ า ^๕ บ ^๕ ไ ^๕ ต ^๕ ร ^๕ จ ^๕ ัก ^๕ ร ^๕	จบทวี่ป ไต้แฮ
ด ^๕ ำ ^๕ น ^๕ ท ^๕ ด ^๕ ว ^๕ ง ^๕ ด ^๕ ย ^๕ ป ^๕ ด ^๕ ัน ^๕	คักดู้ดงคราม ฯ
๑ ม ^๕ ำ ^๕ ค ^๕ ี ^๕ ก ^๕ ด ^๕ ิ ^๕ น ^๕ พ ^๕ ห ^๕ ำ ^๕ ว ^๕	กำแหง
ร ^๕ ็ ^๕ ว ^๕ ก ^๕ ็ ^๕ ร ^๕ ็ ^๕ ว ^๕ ร ^๕ ็ ^๕ ย ^๕ ว ^๕ ร ^๕ ำ ^๕ ง ^๕	รบสู้
เ ^๕ ด ^๕ ี ^๕ ย ^๕ ง ^๕ โก ^๕ ด ^๕ น ^๕ ก ^๕ ร ^๕ ท ^๕ บ ^๕ ม ^๕ เ ^๕ ม ^๕ ง ^๕	เพียงคตั้น
โ ^๕ จ ^๕ ม ^๕ ท ^๕ พ ^๕ ซ ^๕ บ ^๕ เ ^๕ ำ ^๕ ห ^๕ ล ^๕ ู ^๕	ไต่ด้างกตางแปดง ฯ

๑ โคตางบรทุกเข้า ของเดิมยัง
 สำหรับทัพดำเตี้ย เดิศแท้
 หาบคอนผ่อนพอเพียง เบบ่า คนเฮ
 เตี้ยกระดิ่งพรวนแฉ่ว เพี้ยกพนแผ่นดิน ๗
 ๑ เรือรบเรืออย่างบ้อม ฝุ่นยัง
 ดั่งง่ามจริง จอดถ้ำ
 ไซ้ไบเด่นดวง เวียนเนตร น้อยฤ
 พวกคำศึกนักหน้า พ่ายแพ้แต่ไถ ๗
 ๑ เรือแจวแควต้องให้ดี ตาดกระเวน
 จับดัดจัดเจเน จบแคว้น
 อาดำปากน้ำเกณฑ กั้นเที่ยว ครอบแ
 ฝักดินฝนตมเหตั้น ท้องกตางตเต ๗
 ๑ ทัพเรือตมหัว กตาโหม
 รอนราบปราบณรงค์โรม ฝ้ายไต้
 นายกทัพบกโจม คฝ้าย เหนือนา
 ทุกหัวเมืองได้ ตุดดินดินแดน ๗

๑ พระเศษดุจภาคพื้น^{นี้} อากาศ
 ประดับดวงดาวตาษ^{นี้} คินฟ้า
 ยิ่งพิคยิ่งโอภาส พวยพุ่ง
 ดั่งพระจันทร์แจ่มหล้า โลกย์เหลือนถอยโพยม^{นี้}
 ๑ ปางพระปิ่นโลกย์คด้อย คดาพด
 ปราบมิ่งเมืองโดยกต ง่าย้าง
 ทุกเทศอ่อนเอาตน รของบาท พระนา
 เปนร่วมฉัตรแก้วก้าง อยไพ่นพิงเกษม ฯ
 ๑ ปางคิรีวิคตนาคแพ^{นี้} พงเมือง
 กับนครปาศักติเปตอง ปันด้วย
 เมืองหลวงพระบางเมือง โขงพ่าย แด้วแซ
 เมืองมิ่งดาวหลายม้วย ทกแคว้นหัวเมือง ฯ
 ๑ ได้องค์ไอรัดเจ้า เวียงจันท^{นี้}
 กับเหล่าขัตติยพันธุ์ ชิดเชอ
 ครันเสด็จสู่ไธสวรรย์ เสวยสวัสดิ
 โปรดมอบเมืองคันท^{นี้} หน่อท้าวดาวครอง

๑ พระตั้งพระแต่งไว้ ตามวงษ์
 กระษัตริย์มมตคัง ผ่านเค้า
 ใครดื่กรักดีจง ใจซื่อ กัด
 ใครเท็จทรโทษเท่า เทียบม้วยเปนเอง ฯ

๑ ปางกรงอิงวะผู้ ใจพิษ รุณา
 ยิงบ่ขามแขงฤทธิ ว่าแก๊ว
 เขาเมืองม่านมาติด ฤๅค้อ ทานแฮ
 เดี้ยแก่ทัพไทยแล้ว แหกหัด้าหยาบปาง

๑ ปางแมงจันจำเจ้า เมืองทวายน
 ต่ามิภักติมาคหมาย มอบม้วย
 อพยพแห่งนางทวายน ทูลบาท พระนา
 เข้าอยู่เป็นข้าด้วย พระเดชไ้ทรงธรรม

๑ ปางเจ้าเชียงใหม่รู้ แรงฤทธิ พระนา
 พญาน่านพญานครคิด ชอบแท้
 นำพลพระไปติด เมืองม่าน
 มถ้างเหล่าเชียงแสนแพ เพื่อด้วยบารมี ฯ

๑ ดิบบแก้วเจ้าฟ้าฝ่าย ควันตก
 ขอเอาพระเดชปก ร่วมเกล้า
 เชียงตุงพญาของยก อพยพ มาแฮ
 เชียงของเชียงแขงเข้า ต่เงอมบมทมาตย์ ๑
 ๑ ปางญวนเปนคักตู่ กันเอง
 ของไทเดรินทวีเกรง ปั้นเผ้า
 เชียงต้อพรากเมืองเพรง ทดบาท พระนา
 เพราะเดชพระปกเกล้า กตบได้เมืองคน ๑
 ๑ ปางมอญมัตหะทง เทเมือง
 แปรจิตรคิคนเคื่อง ทุกบ้าน
 ทงตามดิบบสองเมือง มาตู่ พระนา
 พระโปรดให้อยู่หย้าน ฟากหน้าเมืองประทุม
 ๑ ปางองค์อนเจ้า เวียงจันท
 ประทุษฐจิตรผดผัน อาจอ้าง
 ยกทัพทาเขตรชันธ์ โคราช นนฤ
 พระยกพยุหไปด้าง แหกกลันตญวงษ์ ๑

๑ ปางพระไปปราบพน กัมพูชา ๑๙๕๕
 เสร็จสายส่งครามยุทธ แย่งแก้ว
 ปางคั่นพระนครอุท ขยายศ ยิงแฮ
 ด้วยพิภพเพียงแผ้ว แผ่นฟ้าดินเกษม ๑

๑ พระเดชดับคึกเคียน ตีบทค
 แพ้พ่ายอาญาสิทธิ เตี้ยบเกล้า
 เมืองเอกออกอกนิษฐ ฤๅนบ ถึงเคย
 ขอมแซกดาวญวนเข้า เขตรแคว้นจันจั้น ๑

๑ พระฤทธิโอภาสเพียง ทินกร
 ฌตัญเฝ้าไพร่รอน หักหัว
 ขยู่ทขยามหานคร เขษมศุข ไซ้แฮ
 ทุกเทศทุกไทท้าว ด้วยข้องมาถวาย ๑

๑ เสร็จศึกคู่คู่ไท ด้วยรมย์
 เกษมพระภุชชรม ชั้นหล้า
 โดยพระเดชอุดม กรุงเทพ ท่านแฮ
 แด่นต้นกม้นเมืองฟ้า เกล้าเืองชมบุญ ๑

- ๑ พระบาทภูวนารกเจ้า จอมกระษัตริ
พระเตด็จอยู่ด้วยสวัสดิติ ผ่านเฝ้า
บำรุงพระไตรรัตน์ โรงโรค
เรื่องรุ่งมตุงมตาเท้า ท่วนห้าพันปี ๗
- ๑ ปางยกบิฏกไท้ ขำรง ธรรมแฮ
โปรดประชุมเชิญตั้งมี ชำนซ้อม
ผิดเพี้ยนเปลี่ยนแปรตงตง ถานใหม่
ในวัดมหาธาตุพร้อม อยู่เพียงอรหันต์ ๗
- ๑ เข้าเพนผจงภาชนคง แต่งถวาย
ไตรจักรแพร่พราย เพรศพร้อม
นาเนกบริวารหทัย เหลือกถ้าว
เป็นดิเรกทานน้อม นอบน้อมชินวงษ์ ๗
- ๑ ตะองค้อปรโลกพัน พรรณา
งามตะอนเอนตา ใช้น้อย
ถวายต่างวัดนบผา พวงมาศ
เป็นบำเรอสมชาย ชื่นชมทาน ๗

- ๑ เพรงพระชาติไท้ ขุปถัมภ์ เท้าใด
 ทรงพระศรัทธาทำ เทียบขึ้น
 ขอยกปฐกกรรม ดังขมิ้น
 เปนเบญจคำรบก็ ถอนโพ้นพั้งกัน ฯ
- ๑ ปางนตของอาวาศไท้ ไปรยทาน ท่านแฮ
 เพียงพิรุณรัตนบันดาล ดินหัตถ์
 แต้นดรรพดังตระการ โกลยแจก
 วรรณพิภพอันหน้า เปรียกพร้อมถวายพร
- ๑ ทรงธรรม์ทรงทอดทิ้ง อดากหลาย
 เหล่าพระศุริยวงษ์ปราช ไปรยให้
 เงินทองไถ่แทนดพาย ม้าห่อ เขาแฮ
 ยาจกยาใจได้ ตาภแคด้วยากจน ฯ
- ๑ ตั้งขทานหวานทั่วถ้วน โกลยชูกอง
 ดับงยกจ้จวรรทอง ถ่านย้อม
 คัมภีร์ยามปักทอง ขวางเทศ ทำแฮ
 ครบเครื่องบริขารน้อม ขนเณไร้อวยทาน ฯ

๑	บริจาคแด่นทรพีย์หนึ่ง	นิจกาส
	เปนมหมักคันทาน	ท่อนหน้า
	บพิตรเพิ่มสมภาร	ส้มโพธิ ไซ้แอ
	เป็นนักชกฤกษ์ห้า	หลากเหต้งงานฉดอง
๑	มหรศพ์เลี้ยงต้นนพ	ขรณินทร์
	บันฑะวฤคิยาคัพณ	พาทย์ช้อง
	ระบำบคคือบิน	บวรเจ็ด
	เตนะเวื่องรวมเกยวธิ้อง	ร่ายชำมเกษม ๗
๑	อิเหนาเฝ้าวภาคยเพียง	พิศวง
	อุณรุทฤทธิรงค์	รุ่งฟ้า
	พระสุวรรณตั้งขัทรง	รูปเงาะ
	หุ่นดกรโชนหน้า	ปลุกปล้มใจดู ๗
๑	แสนสนุกทุกหน่มหน้า	สาวสวรรค์
	ไพเราะรดไธสูอัน	ขับอ้าง
	กล่าวกลอนสุนทรฉันท	ฉ้าน
	ขอพระยศเจ้าช้าง	เผือกผู้ครองเมือง ๗

๑ แผ่นดินเพียงแผ่นฟ้า	มาปอง เป็นแฮ
เกิดบ่อเงินบ่อทอง	บ่อแก้ว
ต้มบวรณั้ต้มบดินทอง	นับโกฏิ
เปนมโหฬารแก้ว	เลิศด้วยบารมี ๑
๑ กรุงศรีอยุธยาแสน	เมืองสุวรรณ
ภษาเดาชมชาวขวัญ	หัวห้า
ธรรม์เจริญต้มเต้จรร	มฤกราช
ทรงพระคุณตันฟ้า	เลิศพนภไพร ๑
๑ เสนาะเลี้ยงทุกปากผู้	ถวายพร
ชูชองงกชกร	กิ่งเกล้า
จงเจริญสัตว์ศักดิ์ถาวร	วรบาท พระนา
เป็นปิ่นปกภาพเท้า	ท่อนร้อยพันปี ๑
๑ เสดยรมย์รมชนห้า	ไธสวรรย์
คงคู่สุริยาจันทร์	แจ่มแจ้ง
ปรากฏพระยศอัน	โอภาส
ตราบต้มทุกดินตั้ง	ฝั่งฟ้าอย่าสูญ ๑

- ๑ สรรวมศรีศุภสวัสดิ์ดีด้วย สดงาม
 สรรวมดีทศิคุชวมิต เต็มด้วย
 สรรวมไชยสุขมงคล ดิเรก
 สรรวมถึงสมบัติแล้ว ผ่องเพียงด้วยสวรรค์
- ๑ สรรวเสริญพระเกียรติเมือง บาทบงษ์
 สรรพเจ้าบรมวงษ์ สืบไว้
 พระเดชพระคุณทรง สดุดีภาพ
 ควรบูชาให้ไว้ คำเข้าขมบุญ ๗
- ๑ จบบทพจนพากย์ พน งามความ
 แต่งพระเดชโดยสยาม พากย์ไว้
 เพลงยาวถิตติดตาม เคิมค่อ ไปแต่
 เปนจดหมายถวายได้ บาทเมืองบทศรี ๗
- ๑ ขอถวายกายจิตรน้อม ประนค
 แทบพระบาทบงกช คู่แก้ว
 พระก่่าวพระเกียรติยศ หมายถึงเหตุ
 กรุงเกล้าศรีราชัญแล้ว แต่งตั้งพระนคร ๗

เพลงยาว

๑ ขอถวายกายจิตรน้อม ประนต
 แทบพระบาทบงกช คู่แก้ว
 จะกล่าวพระเกียรติยศ หมายถึงเหตุ
 กรุงเก่าเศร้าร้างร้างร้าง แต่งตั้งพระนคร ฯ

๑ จะกล่าวบทจดหมายเหตุไว้ ถึงธานีพิไชย
 กรุงเก่า เป็นทางร่วมบงกชทุกด้านา ประเศใด
 ไม่เท่าเทียมทัด อาณาเขตมณฑลกว้างขวาง
 นตก่อนเป็นเมืองสร้างจอมกระษัตริ์ ประกอบ
 ด้วยแก้วเก้าเนาวรัตน์ สัมบูรณ์ภักดีมบัติก็มากมี
 ตึกกว้านร้านเรือนแถวถนน ผู้คนคึกคักทั้งกรุงศรี
 ประชาชนหนุ่มสาวชาวบุรี ศุขเกษมเปรมปรีดี
 ทุกปีมา ชันธุกคำวานิชขึ้นทั้งหาดย ก็ไปมาค้า
 ขายทุกภาษา สุนกัณณพานเปริยบเมืองฟ้า
 เปนมหานครศรีวิเศษนัก ประดับไปด้วยที่เจดีย์

สถาน ถ้วนตระการหลายแห่งเป็นแห่งหลัก
 ประเทศอื่นคั่นกันมาพึ่งพิง ทั้งรักทั้งกลัวไปทั่ว
 ทิศ พระองค์ผู้ดำรงนครเศ มีพระเดชศักดิ์ดา
 อาญาสิทธิ ปราบปรามตามทางทิศพิช บำรุง
 จิตรไพโรฟ้าประชากร ตั้งไว้รอบที่ระบับดับเข็ญ
 ให้อยู่เย็นเป็นสุขสโมสร ถ้อยความซึ่งขัดกัศัด
 รอน ผันผอนเปรียบเทียบให้เจ็บตง สมนะ
 ตามเนรก็เจเนจัด ปฏิบัติตามกิจจริงดั่งมี เจ้า
 เรือนรศธรรมมั่นคง เกรงครัดคัตตรงทุกองค์ไป
 จะว่าข้างพุทธจักรก็หนักหนา เหมือนจะเตือน
 ศรัทธาให้เต็มใจ ฝ่ายข้างอาณาจักรนั้นใช้
 กังดงามตามในยศธรรม อันเสนาข้าเฝ้าทูตของ
 ประรองคงไม่มีที่เคียดฉิน ราชการเย็นร้อนก็ผ่น
 กัน เป็นสุขทุกวันทุกเวลา แต่ปกป้องครองราช
 สมนับดี ดับวงษ์พงษ์พระษัตริย์มาหนักหนา เป็นคัก
 แดงก็กลับเป็นสุขมา ในศรีอยุธยาธานี เมื่อถึง

กาดบ้านเมืองจะย่อยยับ มีทัพมาประชิดติดกรุง
 ศรี ศักพม้ามืดมิดถึงสามปี ไม่มีแม่ทัพออกกรีบ
 ร้อง ด้วยขุนนางต่างคนก็รวางาน ไม่ร่วมคิดกิจ
 การเป็นเจ้าของ ถ้าจะฉวยหาแต่เงินทอง มุ่ง
 มอของอีกฉากันทำเดี๋ยว เมื่อไม่มีด้ามักศรีศรี
 ถึงมากดักโกฏีแสนมั่นขับเคียว ไม่พร้อมมด
 ต้มกมกตมเกิดยว ก็เหมือนมีคนเดียวไม่ได้การ
 ครั้นแต่งพวกอาสาออกฝ่าฟัน แต่กองเดียวเท่านั้น
 เข้าหักหาญ ไม่มีกองหนุนด้วยช่วยรบราญ จะ
 ทนทานไปได้เท่าไรมี ทัพช่วยเข้ามาด้อมล้อม
 โอบหลัง ต่ประคองติดกับหนี บรรดาคนที่อยู่
 ในบุรี ก็ตื่นตื่นทุกที่มา อันท้าวท้าว
 การยวช เจรียงดำตราอาวชก็หนีหนีหา ผู้คน
 กัดนักดาสดา ไม่น่าจะแตกตายพรายพัด
 เหมือนไม่มีผู้ใหญ่ใช้สอย แต่ผู้น้อยๆจะรับทัพ
 กระษัตริ์ แม่นเสนาบดีที่ขังติด กับต่างกรมระดม

คัดเดี่ยวแต่ไกล ทักพม่าก็จะดำเด็กหนี จะเหยียบ
 ขานบุรีที่ไหนได้ ไม่ควรจะตะเตยเฉยไว้ นิ่งให้มา
 ทำถึงกำแพง ถึงกระนั้นถ้ามั่นคงอยู่ รับผิดชอบให้เต็ม
 เข้มแข็ง ถูคน้ำท่วมที่ไม่มีแปดง อ้ายโปเมงจะ
 ย้ายโยกขึ้นโคกวัด เหมือนถึงจับเกาะอยู่จะสู้ ใคร
 ท่องน้ำไปไหนได้ถนัด ต่างกองต่างกระจายพราย
 พัด เราจัดเรือไว้ให้มากมาย เข้ายืนใหญ่
 ออกได้ล่อมือถึง ก็จะมีธงน้ำระดำระสาย จับ
 เปนเด่นก็ได้ทั้งไพร่นาย ถ้าขึ้นล้อยกด้วย
 ถายืน จะทรหดอดทนที่ไหนได้ ยิ่งกระหน่ำว่า
 ไปให้แตกคั้น น้ำก็รุกซังสุดจะหยุดยั้ง เห็นไม่
 คั่นกลับหลังถึงอึ้งจะ พวกพม่าน้ำที่จะฉิบหาย
 ยับย่อยตอยตายเปนสระ ในทำนองสงครามงาม
 ชนะ ไม่ควรจะกลับเปนไปเช่นนี้ ฤๅสาธนาเกือบ
 ถึงถึงกาล จะสูญสิ้นถิ่นฐานทั้งกรุงศรี เหมือน
 ทำนายนารายณ์ดพบุรี ชานจะเกิดยุคลุกลั่น

ครั้นดูในไครเพทพยากรณ์ พระนครถึงฆาฏเข้า
 เรือง ตัดต้นวาสนาฆาฏเมือง จะเป่าเป่าเปิดออกไป
 เป็นเช่นทำนาย ครั้นมาเห็นภูมฐานบ้านช่อง แม่
 น้ำดำคตองก็ใจหาย รวดังวัดวาน่าเสียตาย ยับ
 รัยทำตายแหดกต่าง นีหากทุ่งกรุงไกรเป็นไรนา
 เข้าปดสารพัดไม้ขัดขวาง ผู้คนอาไศรยจึงไม่ร้าง
 แคเรือนเยาเบาบางห่างไป ด้วยเหตุพระนครนั้น
 ถอยถด เตือนตดตงไปด้ร้างร้างได้ ประเทศที่
 ขุทยานตระการใจ ด้วยพันพรรณผลไม้มากมาย
 คือกรุงเทพอมรรตนิโกสินทร์ มหินทรอยุธยา
 วดีศรี ต้นกุดนานกว่าปามบ้านเมืองดี เป็นที่
 สรรเสริญเจริญยศ จะว่าข้างทางน้ำก็จำเพาะ
 บัอมค่ายรายเหมาะทุกแห่งหมด เริงเทินแต่ตะชั้น
 ดั่งบรรพต งามสง่าปรากฏในการยุทธ บัอม
 ใหญ่หงัดหาดประหลาดดี ดั่งตอยน้ำอยู่นำเมือง
 สมุท ไครเห็นล้นหัวไม้กตวัทรุด ราวกะมุค

ขึ้นมาจากบาดาล สสารพัดจัดแจงทุกแห่งหน ใน
 ภาคนิพนธ์มณฑลราชฐาน คังนิมิตรด้วยฤทธิราช
 การ เปนมหาหมโหฬารธำมรงค์ ส้มเค็ญสรพรเพชญ์
 บรมนารถ พระบาทตั้งฉัตรขึ้นกันหัด้า ทรงมหา
 อาณาภพได้ปราบดา เปนมหาสมุทรวิสุทธิวงษ์
 เด็ดจมาปราบเชิญให้เยนยศ เกษมสุขขึ้นชมส้ม
 ประสงค์ บ้านเมืองกตัญญูคั่นคง สืบวงศ์
 กระษัตริย์มาช้านาน ทุกสิ่งแสนโกลาไลโดยไธสรัย
 สัมบูรณ์สมบัติพิศฐาน รินรอยด้วยโพธิ์ธรรมการ
 บรรณาการมาทอทุกหัวเมือง กรุงกระษัตริย์นคร
 ขอบรอบนอก เป็นเมืองออกสุดหัด้าฟ้าเหลือง
 แต่งดอกไม้เงินทองของเนื่อง ทอดถวายไต่เบื้อง
 บทมตย์ ป็นถึงกำหนดมาเข้าแห่น ทุกไทท้าว
 ค้าวแดนแน่นน่านาน เลื้อยผ้าสารพัดจัดประทาน
 ความยศศักดิ์อรรคราชฐานทั่วกัน พระเดชปรากฏ
 ภิรมนาท ไหวหวาดทุกประเทศเขตรัณท์ ถึง

ใดไม่เคยเห็นแต่ก่อนนีน ก็มาสารพันมากมาย
 พระเจ้าเวียงเชียงใหม่ได้ช้าง เมื่อผู้คุ้มร่างมา
 ถวาย พระยาน่านขัดเชือกได้เผือกพลาย ชาว
 เมืองพรรณรายค้ายกัน พระเขมรเมืองโทโพธิ
 ด้ว ได้เสวตรคชรัตนรงค์ ตัวเผือกผู้
 โสภิตาสุวรรณ เชือกทันท้ประเสริฐเลิศปาง
 ฝ่ายเมืองนครราชสีมา นางพระยาเผือกเมืองคอง
 อย่าง กับพิมายนางรองเปดองช้าง ชักนำทำ
 ทางมากรุงไกร ประทานชื่อพระเทพกฤษณ์ บวร
 เดศฟ้าไม่หาได้ พงษ์หนึ่งพิงค์อำไพ ชื่อพระอินทร
 ไอยรวรรณ เผือกพังทงต้องงามดม ที่นั่งทรง
 องค์บรมกระษัตริย์ พลายด้ามดมบรรณภูตพิพัฒน์
 บรรจงจัดซื้อเลี้ยงให้เลี้ยงดู หนังสือพระยาเสวตร
 กฤษณ์ คงตามนามกรเผือกผู้ พระยาเสวตร
 ไอยรำนามสมฐ รูปร่างทางหูกี่ดงาม หนังสือพระยา
 เสวตรคชลักษณ์ ประเสริฐศักดิ์พิงค์ต้องพลาย

ตาม ดั่งช้างแก้วปรากฏงดงาม บังเกิดเพิ่มเติม
ตามพระบารมี

ครนมีแสงเบญจศก สุ่มนายภบดีศรี
ไปกวาดครัวพนมเป้นเห็นได้ ที่ ถัดออกตลอดแคว้น
แดนกัมพูชา ได้ช้างเผือกผู้ส้มโงท ไฟโรจจุ
ดีดัดบุษย์ รูปงามต้องตามคำหทัยทร ผ่องผุด
พวงพณววรรณ ชื่อพระยามงคดหัดดินทร์ คชินทร
เทพวังศรรค์ พระบารมีเป็นที่อัศจรรย์ ได้ช้าง
เจดิมขวัญอันเลิศแล้ว เจ้าพระยานครราชสีมา
ได้ข้าสดั่งช้างแก้ว บริสุทธิประเสริฐเพริศ
แพรว ผ่องแผ้วเผือกผู้คนคร แห่แห่นพร้อมมุต
มาทูลถวาย ทำโรงรายด้านทิศพิทักษ์ อุปลัมภ
บำรุงแรมร้อน จะหัดบนอนกินอยู่ไม่ดูเบา ข้า
หลวงกรมการทุกบ้านเมือง ดั่งเนืองมาถึงทุ่ง
กรุงเก่า เดือนสามขึ้นเก้าค่ำเวาเช้า ก็รับเข้า
โรงส้มโงทพิธี พร้อมด้วยพุทธศาครไดยศาคร

พฤตวิภาศโดยควรถวญญี่ ตามตำราคชสารบ้าน
 เมืองดี แล้วให้มีการเดินเปนหกวัน จึงนำช้าง
 เผือกผู้ถึงดงแพ เกณฑ์ให้ตามมัทนัทนนั้น เวลาค
 ชักคู่เคียงเรียงกัน เดี๋ยวต้นนั้นพินพาทย์ระนาดฆ้อง
 ออกจากทำศาลาเกวียนกรงเก่า เดียวเข้าทาง
 วัดทองปทุพพุชอง นักเขยวเหนียวชักไปตาม
 คดอง แผลดองดอยมาในดงชด ดังชดอวิมานฟ้า
 คดากเคื่อน ดัดเคื่อนคว้าง ๆ มากดางหน หึง
 ชายคามดทุกผู้คน ประชาชนชมโพธิ์ดมภาร กำ
 หนดดองดองคนดามวัน ก็ถึงท้ายคดาดชวญญิต
 บรรหาร พระบาทบรมนารถโปรดปราน เสด็จ
 ทางชดชวญญิตไปรับ พร้อมด้วยพระประยูรวงษา
 ข้าเฝ้าท้าวพระยาเปนลำดับ กระบวนหน้าหลังค
 คับ ให้รับรับแพช้างว่างมา ประทับถึงท่าพระที่
 ตะพาน พนักงานแห่แห่นนันทนา ชนดีโรง
 ดมโกลชโซทนา ที่นั่งนำจักรวรรดิจัดแจง คงพิช

ตมโฆททำวัญ เจ็ดคั่นเจ็ดวันบรรจงแต่ง โปรด
 ประทานชื่อช้างไม่คตางแคลง ตามตำแหน่งเผือก
 เอกไอยรา ชื่อพระยามงคณาคินทร์ สุดสิ้นไม่มี
 ที่จะหา บริสุทธิดีดังขุโลภ วิบุลยลักษณะเลิศ
 พิศาศรี มีช้างตระกูลดีประหลาด คเชนทราชา
 เชื้อตามพหิตถ์ มาเทศดินรพที่ ก็หายอย่าง
 ต่างศรีโลภ วกิ่งแก้วกนกวิคหงษ์ บัดตั้ง
 ทรงตอยน้ำประจำท่า ครุฑกระบี่ประกอบเหรา
 เรือนารูปสัตว์ชดเหมือนเปน เรือโชนที่นั่งทรง
 องค์กระษัตริ ยาวสันต์ควดากกว่าเด่น หัวเมือง
 คัดมาดถวยไม่วายเว้น แต่ก่อนใครได้เห็นเหมือน
 เช่น

ช้างเหล็กเจ็กช้างทำบนใหญ่ เชื้อมขิดสนิท
 ในใต้ที่เหล็กเคื่องเครื่องขนิณฑ์ ราวกับผี
 นอนนอกเขาออกถึง ช้างแต่งแต่งดวดตายคตัก
 กระสุนตักห่านวหกนวกิ่ง รเบิดคตักร้ายก็หายคตัก

จะว่าข้างตั้งของทองคำ ถัดมดำกำปั้นก็หนัก
หนา อเจ้เงินดำเภาเตกา ยี่ปุ่นกระต๊ามเข้ามา
กรง แพร่ม้วนไหมดศาคอคัดัด ตายส์หัดล้น
เหตอจนเบื่อน่ง, ก่าทะหมาเพื่องหนึ่งกรงกระบุง
ด้านวิลาดคาคพุงไม้อะเพื่อ เข้มขามวิวทองของ
เมืองนอก คาคคอกอย่างคัมจนเหตอ พวกขุน
นางท่าสำเนาโชนเรือ พรหมเจยมราจะเถื่อเหตอ

ใช้ ภูมบ้านบันดาศักดิ์อิรวรรคฐาน เรือนชานอวด
 ไซ่กันโตใหญ่ กระจกฉากโคมแก้วออกแพรวไป
 ทั้งห้องหอในเรือนนอน เงินทองของเข้าเมี่ยมสาว
 แต่ มั่งมีดีแน่นกว่าแต่ก่อน พิณพาทย์ราตรีไพเราะ
 ตกร อีกกระทึกฝึกลั่นทุกเจ้านาย เต็มแต่งแต่ง
 ประกวดกันหนักหนา ทรัพย์ศอบเต็มประคาน่า
 นิบหาย เพราะมั่งมีศรีสุขสุดนุกต์บาย ไม่ร้อนรณ
 ขวนขวายเหมือนก่อนกาล

อันวิวัฒนาอาวาศประหลาดสร้าง ยักย้ายหลาย
 อย่างโบกวิหาร ช่อฟ้าหางหงษ์ทรงบรรณ ไม่
 ทนทานว่ามักหักพัง พระอารามนามราชโอรส
 นำนันชนัตตตายฝรั่ง กระเบื้องเคลือบสอดด้าม
 พนัก เป็นอย่างนอกออกปลั่งปลามปลิว งาม
 หลั่งดงวงเพนทรงเก่ง จันด้าเพ็งพวกแซ่แต่จิว
 วิชาช่างจ้างทำเป็นแถวทิว แจกตัวให้ตัวดั่งครว
 เดียง หอระฆังทองทิวหารราย แยกคายมันคงทรง

เจดีย์ ปูนผิวเต็มด้วยฝักร้าง พระระเบียง
 ยักอย่างมาข้างไทย คูปิฎกคักสงฆ์ต้องคณะ
 คันถุระน้อยใหญ่ วิกัณหาภิเษกเรียง
 กันไป ที่จกรมรไม่วัฒนุต แทนศิธาน่านั่ง
 บริกรรม บำเพ็ญกรรมฐานที่สุญ พระ
 ศรัทธาเป็นเดิมเพิ่มภุช ยกหนุนถ้ำถ้ำดาวพัด
 เหลือมนุษย์ผู้สร้างได้อย่างนี้ เป็นยอดทานบารมี
 โพธิสัตว์ พวกผู้ดีได้เข้าไปสร้างวัด เป็นทรง
 นอกออกอวดทุกแห่งมา

ในวังวัดพระศรีรัตนาราม เติมนามทรง
 สร้างไว้ข้างหน้า เป็นที่ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระ
 มหาอุโบสถงดงาม ฐานบัวครุฑบันนัสนั่ง เตามุข
 สูงปดั่งทองอร่าม รยิบแสงแก้วแวววาม เติดยัง
 งามตามชั้นเป็นหลั่นลด มณฑปในทองคำทำแทน
 ฐาน พระประธานแท่นแก้วมรกต เกิดแต่ที่วิบูล
 บรรพต สัสดินน้ำคำปะนี้ อมรินทร์อินทร์องค์

ทรงสร้าง ไม่คดาศ์เคลื่อนเหมือนอย่างพระชินสีห์
แต่สำเนาได้ตำรายี่ เป็นเจติมขันธ์บุรีรัตน์
ตกอยู่ประเทศใดได้ต่อมา ตามบุพเพภาคนามหา
กระษัตริย์ ถ้าเมืองใดไพบูลย์ภักดีพิพัฒน์ พระพุทธ
รัตนไพบูลย์บุรีรัตน์ พระบรมมหาราชวังได้
พระแก้วมาไว้ในเขตรชไนท์ เป็นที่เคารพภักดี
ทุกภาษาพากันมาจัดการ

พระมหามณฑปพม่าศใหญ่โตโอภาสใน
ราชฐาน ยอดซุ้มห่มทองบางตะพาน ดั่งวิมาน
เมืองฟ้าดุสิต ในผนังตั้งแต่งตุ๊กตะกรง สำหรับไว้
ใคร่ปฏิภาณเพนทท์ นฤกษจาจากทุกคัมภีร์ พระ
ธรรมชั้นชั้นนมประมอญครบ ราชบัณฑิตยช่าง
จานตงถนถวายเป็นทุกปีมามากมายหลายจบ
บรรจงจนทราวย่อหรือถนถวายเป็นตามแบบทนต์ถนถวายเป็น
อังกา กรอบหนังสือทองคำแก้วชาวม ฟ้าห่ม
คลุมบรรทมพระภุษา ทรงห่อกับพระหัตถ์ด้วย

ศรัทธา ใฝ่สืบตำนานให้ถาวร สรรพจิตต์แจ้ง
 แด่งบุชา คุกกะระตาดันห็นศิดาอ่อน ภูมิมนุษย์
 อุนรทกกับินร พเนจรยืนอยู่เป็นคู่เคียง หมดมาน
 วานรินทรรมย์ของ วิมาดาไกรทองเพนที่เคียง
 รจนากับเจ้าเงาะเหมาะเมียง ฝรั่งเรียงเมื่อยส่วตัว
 ดำคัญ

รูปจันโจโนโตโคร่งคร่าง ถือง้าวยาวอย่าง
 ออกถันถัน เขี่ยกังไหวเจ้าเพนเหล่ากัน ยืนหัน
 เข้าหาน้ำไต่เตียง ศิดาตายแต่ตะแผ่นท่าแทนที่
 ซัดดีเฮาเจาตุเกตาเกตียง ประกอบก่อกินกัน
 ชงอนเคียง ที่เพนเคียงแต่งตงน่านงอน มี่เล่า
 หินแถเห็นเพนปล่องเปดาะ บรรจงเจาะเดือยคุค
 ไม่หลุดถอน กตมเกตียงเพียงกตงด้วยภมร แต่
 กอนตงโคมตามอร่ามเรื่อง ยักษ์ ไตริมประคุด
 ใจหาย ประดับตายเบญจรงค์ทรงเครื่อง พระ
 ปรางทองเจดีย์ศรีประเทือง รุ่งเรืองรจนาดารพัน

รูปฤษัค้บูกหอดมहतอ นั้หวัรอรากบ้เปนเห็น
 ษั น ฐปศัตาค่างค้งไวัทงนั น แต่ต้งต้งฉันเป
 ษวัญคา เครืองแก้วเครืองทองของวเค้ษ หตาย
 อย่างต่าประเทศก้หนักหนา ถัวนบรจทรวง
 อุกัศบฐา พระศรัทธาปตเปตองเน้องนคยั จะ
 ว่าข้างทางพระราชกศต บ้าเพญผตทรวงต้ง
 อย่างอกฤษฐ ทังปฏฐปคิฐษาตอามศั วคัถุทาน
 อุกัศเปนนคยัไป โรงทานปานโรงกัตปพฤษ
 ตามแต่นักปราชณามาก็ได้ อนัยาจกวรรณพก
 พวกเชญใจ ก้ฉัมทัวกันไปด้วยไทยทาน พระ
 บัญญาบารม้นนแกกต้า เปนยอขย้งศรัทธาอภ
 นิหาร เห็นกระแสน้ในโพธิญาณ ประมาณกาต
 จะนบถ้าค้บไป ในอนาคตวงษัณนองค้หนึ่ง แต่
 ไม้รู้ค้ถึงว่าองค้ไหน คงได้ศรัตเปนแท่นใจ
 ไปรดฝู้งเวไนยตถ้าวก พระองค้ นทตามเสถว
 ราชยั ศักราชพันร้อยแปดสิบหก ก้าหนดสาวณะ

มาศ์ดำรก บัวออกฉกเสวยรมย์ ข้าบาทผู้พิทักษ์
 รักษากรุง บำรุงพระเกียรติยศเป็นปฐม พระ
 เสด็จพระคุณควรมิยม แต่งไว้ให้ชมทุกคำเข้า
 แม้นม้วยดินแดนฟ้าอากาศ ทั้งทเถเมรุมาศขุนเขา
 อย่าเสื่อมสันถ้อยคำตำเนา พระยศอย่าเศร้า
 สุธญ เฮย ฯ

๑ บทเพลงยาว ๒๑๔ คำ ฯ

๑ อยู่ทชยายคังบ้าน เมืองดี
 วังศฤษดิสงคามมี กัณฑ์
 แด่นสนทุกทุกานี้ ฤาว่า ถึงเฮย
 แดวกัณฑ์ข้างแก้ว ฝือกผู้พรรณราย ฯ
 พระยา ยามความคองคัง กตัญญู
 ไชย สวัสดิศรอบฐ รัชไว้
 วิเศษสุจริตดู คียัง คินา
 ชิด สนิทสนของรองได้ บาทเมืองบพมาถย์ ฯ

ดีท	ชาตราชกิจเจ้า	จอมกษัตริ
ธิ	ราชโองการตรัส	ตั้งใช้
ธาค	สอนทุกสิ่งจัด	เจนจบ
ตรา	ชื่อความชอบไว้	แต่งตั้งตามควร ๑
มหา	นครศรีวิชัย	ภูมฐาน
ประ	กอบธัญญาหาร	ทศ
เทศ	กาตไร่นาการ	กรุงเก่า
ราช	กิจอยู่ผู้	รอบแคว้นแขวงกรุง
ชาติ	วงษ์พงษ์เผ่าผู้	ภักดี
เสนา	นับเนื่องเด่น	สืบเชื้อ
ธิบ	ดินทรรราชย์	โปรดชุบ ใต้ยังแผ่
ติ	ก็เพราะก่อเกิด	กอบด้วยราชการ ๑
๑	เป็นไวยวรนาถแล้ว	หลายปี
	เป็นริเบศร์บริดี	แต่งตั้ง
	เป็นไชยวิชัยดี	ความชอบ
	ทรงโปรดให้ไปรับ	ที่หมื่นเมืองกรุง ๑

- ๑ ศรีปราชญ์มหาราชเจ้า จอมครู
 กตอนกต่างโคตงฉันทฐู เชิดแถว
 ตำรแต่ตงพระเศษฐ ขรรษา ฟ้า
 พังเฒาะเพราะแจ้วแจ้ว แจ่มแจ้งใจความ ฯ
- ๑ เศรษฐีข่อยคอง ด้จรีต
 ค่อพระบาทพิตร ผ่านเกด้า
 ทำบุญย่อมอุทิศ ทุกเมื่อ
 ขอศุขสมบรูณ์เท่า ท่วงท่งแดนกัณฑ์ ฯ
- ๑ ว่าไว้ห้วงลูกเต้า หาดานเหตุน
 บุญบ่เกิดทันเหิน หากรู้
 พระเดชพระคุณเปน ปิ่นโลกย์ เด็ดแยะ
 พังเฒ่นเปนกระทุ้ง เกิดพูนภายหลัง ฯ
- ๑ กตความตามคอง กตกตอน
 ไพเราะเพราะอักษร สดับด้วย
 เพดงยาวกต่างกตอนคอน โคตงกาพย์ กัด
 ฉันทดิติคหมตม้วย เด็ดถ้วนสุขุม ฯ

๑ ภายนำหายากแก้ว	ถมกดอน
เพนทีสุดสุนทร	เท่า ^๕
ส้มเค็ป็นนิกร	ปกเกษ
โปรดประดำสน์สนธิ	คำเข้าเปนครู ๗
๑ เดี่ยวตายหตายเต็มถ้วน	ส้มดเขียน
พระราชนิพนธ์เพียร	ผูกไว้
อิเหนาเรื่องรามเกียรติ์	บทแบบ ในแฮ
บทนอกบทกบทให้	ฝึกพอนด์ครโรง ๗
๑ หอยสังข์ส่วมเงาะเห็ด	ขันคนอง
มณีนีไชยไกรทอง	เอกอ้าง
ควาให้ตากเด่นดอง	วงวัด พระนา
ส้มโกษพระยาช้าง	เผือกผู้มาเมือง ๗
๑ จะดูญจะเลื่อมดี	จำนวน
เพนทีคู่เกษมสรวด	สุดไ้
ตำหรับพระนครควร	คติโลกย์ แดนา
ขอยกพระยศไว้	คู่ฟ้าดินภักดิ์ ๗

- ๑ ด้รวเดีรญพระเคชด้า ๑มเคดย
 ชัษชาบไอชาเซย ค่ำเซ้า
 เอมอำนอิมใจเษบย ๑บยจิตร
 ยิงกว่าดาวดมเคด้า แรกชัชนเกษม ๑
 ๑ เกิดไปนภพเบ้อง ใดใด แดนา
 เปรมปราชญ์ปรีชาไวย กว่
 บทกตอนกดาวฟิงไฟ เราะเรอย เรวแฮ
 ๑รบบเดีรจด้าเรีจต ๑วงเข่านฤพาน ๑

17.2